

MURKOVA PRIZNANJA

Dr. Pavle Zablatnik - dobitnik murkovega priznanja za življenjsko delo

Usoda je hotela, da je dvorni svetnik, univ. prof. dr. Pavle Zablatnik, najpomembnejši strokovnjak na etnološkem področju na Južnem Koroškem, končal svojo življenjsko pot le nekaj dni pred tem, ko bi mu Slovensko etnološko društvo izročilo za njegovo življenjsko delo veliko Murkovo priznanje.

Več kot pol stoletja je bil na Koroškem prisoten kot raziskovalec in zapisovalec ljudskega izročila. Gradivo, ki ga je zabeležil na magnetofonskih trakovih in s fotografskimi ter filmskimi posnetki, je kot neprecenljiv del materialne in duhovne kulture koroških Slovencev otel pozabi.

Kot kmečkemu sinu iz Roža mu je bilo mnogokrat zaupano tudi najbolj skrivno besedno izročilo preprostih kmečkih ljudi. S svojim izrednim poslušom za ljudsko dušo in prav izvirnim kontaktom s pripovedovalci je pripravil za radio vrsto etnografskih oddaj, ki so jim slovenski in avstrijski poslušalci in strokovnjaki z veseljem prisluhnili. Zbrano gradivo je postalo temelj za proučevanje ljudske magije, pripovedništva, ljudskega pesništva in gledališča, življenjskih in letnih šeg na Etnološkem inštitutu Urbana Jarnika pri Krščanski kulturni zvezi v Celovcu, katerega pobudnik in ustanovitelj je bil dr. Zablatnik.

Poseben cilj, ki si ga je dr. Zablatnik zastavil pri svojem pedagoškem, raziskovalnem in kulturnem delu, je njegova trditev, da je prav kulturna dediščina koroških Slovencev temeljni dokaz za potrjevanje slovenske samobitnosti in narodnostne identitete v dominantnem nemškem okolju Južne Koroške. Borba za uveljavitev te ideje mu je bila življenjsko vodilo, uspeh v njenem dokazovanju pa njegov največji dosežek.

Svoje veliko poznavanje in interpretacijo ljudskega izročila je kot profesor od leta 1973 do 1983 dobro desetletje posredoval mlajšim generacijam na celovški Univerzi s predavanji o slovenskem narodopisju in slovenski literaturi. Za svoje delo, ki obsega samostojne publikacije (med najbolj odmevnimi: Antologija slovenske proze in poezije na Koroškem, Od zibelke do groba, Čar letnih časov, Volksbrauchtum der Kaerntner Slowenen) ter obsežen opus razprav in člankov, je prejel najvišja koroška in avstrijska priznanja.

Anka Novak - dobitnica Murkovega priznanja za življenjsko delo

Anka Novakova ima častno mesto med tistimi etnologi svoje generacije, ki so storili odločilni korak od zbirateljstva k resnejšemu raziskovalnemu delu na področju muzealstva. Proučevala je snovno, družbeno in duhovno kulturo. Med rezultati njenega vsestranskega raziskovanja pa je treba še posebej omeniti nekatere teme

in območja, ki jim je posvetila več pozornosti kot drugim in kjer je njen prispevek še posebej dragocen. To so njene raziskave, razstave, razprave in dokumentacija o naseljih, stavbarstvu, planšarstvu in umetnosti v Gornjesavski dolini, v Bohinju, v Bohinjskih planinah in v vaseh okoli Kranja.

Značilnost njenega metodološkega pristopa je dojemljivost za teren in občutek za svojskost nekega kraja v zelo širokem razponu od njegovega najširšega zgodovinskega konteksta do estetskih podrobnosti. Anka Novakova je med prvimi pri nas spoznala vrednost filmske in video dokumentacije. Pod njenim strokovnim vodstvom so nastali filmi o kmečkih naseljih in stavbarstvu v Dolini, o planšarstvu v Bohinju, o hrani v Šenčurju in o Miklavževanju v Ratečah.

Ko pregledujemo rezultate njenega dela, čutimo kako je s svojim delom poskušala prehiteti posledice družbenih procesov, v katerih so pred njenimi očmi izginjale kulturne značilnosti gorenjskih vasi. Anka Novakova je pri svojem delu vedno ravnala kot kustos v pravem pomenu besede in je vse svoje znanstveno raziskovalne naloge izpeljala prvenstveno muzealsko.

Karla Oder

Kustodinja Delavskega muzeja Ravne na Koroškem Karla Oder se je dejavno vključila v skupno raziskovalno nalogo Etnološka topografija slovenskega etničnega ozemlja - 20. stoletje in je v tem okviru pripravila topografski pregled za občino Ravne na Koroškem. Delo je izšlo v samostojni knjižni obliki leta 1992 in obsega preko 300 strani. V njem nam avtorica na podlagi izredno bogate dokumentacije razgrinja vrsto pojavov in z njimi povezanih vprašanj, ki se med drugim nanašajo na razmerje med delavci in kmeti. Prikaz medsebojne prepletenosti kulture kmečkega dela prebivalstva in delavstva je ena številnih odlik omenjenega dela. Nastanek knjige Občina Ravne na Koroškem je Karla Oder skupaj s sodelavci, posebej Alojzom Krivogradom, profesorjem zgodovine, obogatila še z obsežno razstavo etnološko-historiografskega značaja "Mežiška dolina; utrip zadnjih tristo let". Razstava je bila ob uglašnem sodelovanju z zgodovinarjem poučen primer interdisciplinarne zasnove muzejskega dela. Izid knjige in postavitve razstave je naše društvo izkoristilo za pripravo posveta o etnološkem preučevanju delavstva in delavske kulture maja 1992 na Ravnah. Karla Oder je bila ob pomoči sodelavcev prizadevna gostiteljica posveta ter organizatorica in vodnica strokovne ekskurzije na Leše in v rudnik Mežica.

Vito Hazler

Murkovo priznanje prejme Vito Hazler iz Zavoda za varstvo naravne in kulturne dediščine Celje za realizacijo Muzeja na prostem Rogatec.

Na pobudo Društva za ureditev muzeja na prostem Rogatec je prišlo v tesnem sodelovanju z Zavodom za varstvo naravne in kulturne dediščine Celje do realizacije prvotno zaželeno zamisli koncem sedemdesetih let - po ohranitvi rojstne

hiše pesnika Jožeta Šmita iz Tlak pri Rogatcu - do dopolnjevanja in širjenja vsebinskega in urbanističnega programa muzeja na prostem.

Na osnovi iz prakse pridobljenih vedenj in znanj, povečanja finančnih možnosti in še posebno uspešne promocije v javnosti, je prišlo sčasoma do postavitve celotne vzhodnoštajerske domačije, do izoblikovanja koncepta in postavitve Muzeja na prostem Rogatec, kakršen je sedaj in do načrtovanja njegovega nadaljnjega fizičnega in vsebinskega razvoja.

Muzej na prostem - domačija srednje velikega kmeta predstavlja vzorčni in hkrati edini primer dobro organiziranega in strokovno izvedenega ljudskega stavbarstva, izhajajočega iz sodobnih konzervatorskih in muzeoloških konceptov.

Tako je nadvse uspešno sodelovanje med Društvom za ureditev muzeja na prostem Rogatec in Vitom Hazlerjem iz Zavoda za varstvo naravne in kulturne dediščine Celje, ki je skrbel po strokovni plati za interdisciplinaren pristop (še posebno pri pripravi ustrezne dokumentacije in načrtovanju dela) in za ustrezno medinstitucionalno povezovanje (pri oblikovanju vsebine in nadaljnjega razvoja), rodilo docela nepričakovan, a edinstven rezultat: Muzej na prostem je postal del zavesti prebivalcev pod Donačko goro. Kot splošna vrednota tamkajšnjega življenja je ustvaril tudi stvarnejše možnosti za ohranjanje ostale kulturne dediščine 'in situ', na mestu samem.

Aleš in Stanka Gačnik

Murkovo priznanje prejmeta Aleš in Stanka Gačnik iz Ptujkega muzeja za postavitev razstave Zbiram - torej sem, s katero sta želela opozoriti na fenomen zbirateljstva, privatne zbiralce in njihove zbirke ter tudi na pomembnost privatnih zbiralcev pri ohranjanju naše dediščine. Ambicije projekta so bile usmerjene v javno razgrnitev in dešifriranje stereotipa o privatnih zbiralcih kot ljudeh, ki doma 'skrivajo' najrazličnejše starine in umetnine, ki nočejo pokazati javnosti svojih zbirk in podobno, otežkočajo delo strokovnim institucijam in strokovnjakom. Na drugi strani pa je prisoten strah zbiralcev pred muzejem kot 'podaljšano roko' države, ki zbira in podržavlja starine in umetnine. Zato razstava ne govori le o predmetih in zbirkah, temveč enakovredno tudi o ljudeh, ki so te predmete zbirali in z njimi živijo.

S projektom sta želela v slovenski prostor vnesti širše pojmovanje muzeja, muzejske razstave in muzejskega predmeta, kajti simptomatično za nacionalno muzejsko prakso je pripravljanje skoraj izključno tako imenovanih zgodovinskih razstav, kar ustvarja med muzejsko publiko stereotipno prepričanje, češ, da so edino takšne razstave v muzejih 'resne' in možne. Razstava (projekt) "Zbiram - torej sem" ni bila zgodovinska razstava, ker v tem primeru zgodovina ni bila predmet raziskovalnega in muzeološkega interesa. Z razstavo sta avtorja želela dokazati, da funkcija muzeja ni zgolj v ilustriranju zgodovine preko muzejskih predmetov, temveč da je muzej družbeno relevanten medij, ki informira, provocira in sprašuje.